

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 25 och 26 april justerades.

§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Julia Kronlid* (SD) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 15 maj, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Heidi Karlsson* (SD).

Tredje vice talmannen anmälde att *Heidi Karlsson* (SD) inträtt som ersättare för *Jeff Ahl* (SD) under tiden för hans ledighet den 15 maj–30 juni.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2017:11 Regeringens medelfristiga makroprognoser

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Civilutskottets betänkanden

2016/17:CU13 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning

2016/17:CU20 Fler steg för en effektivare plan- och bygglag

Socialutskottets betänkanden

2016/17:SoU17 Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett

2016/17:SoU20 Det statliga tandvårdsstödet – förbättrad information, kontroll och uppföljning

Utrikesutskottets betänkande

2016/17:UU15 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik

Prot. 2016/17:111
16 maj

*Utvidgad skatte-
befrielse för egen-
producerad förnybar el*

§ 5 Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el

Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU30

Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el (prop.
2016/17:141)
föredrogs.

Anf. 1 PER ÅSLING (C):

Fru talman! Regeringen har infört skatt även på solet för eget bruk. Det är beklagligt. Vi måste ta klimatutmaningarna på allvar. Energisystemet måste ställas om mot förnybart. Det måste gå snabbt, och alla beslut som fattas i denna riksdag måste gå i den riktningen. Det är viktigt att skattesystemet stimulerar det vi vill ha mer av och motverkar det vi vill ha mindre av, en så kallad skatteväxling.

Frågan om solskatt har sin bakgrund i att regeringen direkt efter makt- tillträdet 2014 valde att starta en förhandling med Norge för att ändra i elcertifikatssystemet. I denna förhandling förlorade regeringen solskatten. Alliansen hade tidigare förhandlat om elcertifikatssystemet med Norge, men med centerpartistiska ministrar sa man nej till en förändrad solskatt. Jag tror dessutom att det avtal som ingicks både har övertolkats och feltolkats.

Regeringen skyllde sedan på EU. EU-kommissionens representation i Sverige kände sig då manad att undersöka frågan noga, bland annat med hänvisning till att den svenska regeringen hänvisade till EU:s statsstödsregler.

EU-kommissionens representation i Sverige konstaterade i augusti i fjol att ”det finns inga krav när det gäller energibesättning. Tvärtom finns det möjlighet för medlemsländerna att göra undantag för förnybar energi som solenergi”.

Man sa vidare: ”Vad gäller statsstöd måste vi granska varje individuellt fall, men det är viktigt att framhålla att vi har givit grönt ljus i många andra fall i andra medlemsländer till subventioner eller undantag från beskattning av förnybar energi.”

Oavsett regeringens syn i frågan handlar det i grunden om att regeringen ifrågasatt förhandlingarna med Norge om elcertifikatssystemet. Varför EU över huvud taget blandats in i frågan är högst oklart.

Fru talman! Med de här utgångspunkterna kallade skatteutskottet i höstas finansministern till ett utskottsmöte. Då backade både ministern och regeringen, och det tycker jag var bra. Men de facto finns skatten på solet för eget bruk kvar.

Fru talman! Vi ska prioritera mer solenergi, och vi ska producera mer solenergi. Vi ska ta bort den skatt som Åsa Domeij kallade en ”idiotskatt”. Grunden att beskatta solenergi är felaktig, och det är därför väldigt viktigt att solskatten till fullo tas bort för egen produktion.

Det är därför vi från Centerpartiet har motionerat. Liberalerna har stöttat vår motion, och jag vill med detta yrka bifall till reservation 2.

Anf. 2 OLLE FELTEN (SD):

Fru talman! För Sverige är det av central betydelse att vi tryggar en stabil och långsiktig tillgång till ren och billig energi. Vår basindustri slu-

kar stora mängder energi, och det måste vara grunden för vår energiplanering att dessa stora energiförbrukare har en hållbar och säker tillgång till den energi de behöver utan att behöva fundera över om det blåser eller om solen skiner. Det är av helt avgörande betydelse för att vi ska kunna trygga vår välfärd.

När vi skapar incitament för produktion av el som rubbar balansen eller som skapar oförutsägbar ryckighet i det allmänna elnäte skapar vi problem. Så länge produktionen av förnybar el är småskalig har det ingen avgörande betydelse, men när det börjar bli en relativt stor volym växer problemkomplexet ganska snabbt. Förutom ryckigheten i produktionen skapar systemet också skattesubventionerad konkurrens på marknaden, vilket inte är en bra ordning.

I propositionen föreslår regeringen att kraftigt sänka skatten på egenproducerad förnybar el i anläggningar som har en installerad effekt på mer än 255 kilowatt. Förutsättningarna för förslaget är att det avser solet som man producerar och förbrukar i samma organisation, till exempel i en fastighet eller ett företag. Det avser inte el som säljs vidare.

Denna proposition är mer komplex och mångfasetterad än vad som kanske framgår vid en första anblick. Att betala skatt på någonting som man själv producerar och sedan förbrukar i egen regi ser vi allmänt som en orättfärdig beskattning. Utifrån den utgångspunkten borde det vara en enkel sak att bifalla förslaget. Men frågan är större än så, eller riskerar i alla fall att bli det.

Vi har i dag skattebefrielse för små anläggningar som producerar förnybar el, till exempel i en villa eller ett lantbruk om den installerade effekten understiger 255 kilowatt. Det är en rimlig kompromiss i förhållande till de problem som också finns kopplade till en alltför vidlyftig produktion av väderberoende el, och det tycker vi är bra.

Det kan synas motsägelsefullt att både acceptera detta och att vilja avslå den nu aktuella propositionen, men jag ska i det följande redogöra för vår ståndpunkt och de skäl vi har för vårt ställningstagande.

Till att börja med vill jag poängtera att dagens gräns för skattebefrielse på egenproducerad förnybar el är så pass väl tilltagen att en vanlig villainstallation eller en normal gårdsinstallation aldrig kommer i närheten av den. Den nu aktuella lagändringen kommer således inte att beröra sådana anläggningar som redan i dag är skattebefriade. Vi pratar i stället om stora installationer på industrier och större bostadsföretag med flera flerbostadshus täckta med till exempel solceller.

Det är i detta sammanhang intressant att studera vad denna proposition *inte* hanterar inom området egenproducerad, förnybar solenergi. Det är till exempel värt att notera att regeringen inte berör energiproduktion genom solfångare, det vill säga direktuppvärmning av vatten för uppvärmning eller tappvarmvatten. Ur ett nationellt energiperspektiv vore det bättre att stimulera utvinning av solenergi för detta ändamål än att producera el i stor skala med nätstörningar som följd.

Regeringen missar också möjligheten att koppla skattebefrielsen av egenproducerad solet till ett krav på att installera lagringskapacitet. Där har vi ett stort misstag i denna proposition som innebär att den föreslagna åtgärden riskerar att störa den nationella elförsörjningen om den skulle anammas av tillräckligt många elförbrukare.

Just denna effekt är vårt huvudargument för att yrka avslag på regeringens proposition. Den riskerar nämligen att skapa stora problem för vår baskraft genom de stora fluktuationer i elnätet som vi kommer att få genom den föreslagna åtgärden, om den skulle anammas av tillräckligt många stora elförbrukare.

Sverige är ett land med relativt få soltimmar. Vi har också stora temperaturvariationer, såväl geografiskt som vad gäller årstidsväxlingar samt mellan dag och natt.

Alla dessa faktorer verkar i samma riktning: När vi behöver som mest el producerar solcellerna som minst. Om det skulle vara relevant att subventionera solcellsproducerad el i stor skala med skattelättnader borde det också finnas en koppling till lagring av el för att kunna utjämna förbrukningen över dygnet.

Det finns i dag teknik för att lagra energi som är producerad av till exempel solpaneler, såsom batteripooler, bränsleceller eller uppvärmning av vatten. Om man kopplar stora soleanläggningar till sådan teknik med tillräcklig kapacitet för att hantera elbehovet vid tidpunkter då soleanläggningen inte levererar tillräckligt med energi skulle det vara en intressant fråga. Dessvärre är sådan teknik fortfarande delvis ny och tämligen dyr, vilket innebär att den inte används i tillräcklig utsträckning, eftersom det inte är lönsamt.

Att fokusera ett väl balanserat stöd på anläggningar som till exempel gör en fastighet helt oberoende av externt tillförd el skulle kunna vara ett sätt att hjälpa den nya tekniken på traven. Så långt har man dock inte tänkt i Regeringskansliet. I stället har man valt att hänge sig åt ren populism när man levererar ännu ett ogenomtänkt lagförslag.

Det är naturligtvis väldigt bra om vi kan öka andelen förnybar energi i Sverige – om detta tror jag att vi alla är överens. Vi måste dock göra det på ett genomtänkt och hållbart sätt, så att vi inte skapar fler problem än vad vi löser med den nya tekniken, vilket är exakt vad den aktuella propositionen löper stor risk att leda till.

Ur fiskal synvinkel kan regeringens förslag också innebära att staten går miste om en icke försumbar del av skattebasen. Det är ett problem som regeringen undviker att resonera om i propositionen.

Ur elförsörjningssynpunkt kan förslaget, om den aktuella produktions-typen expanderar kraftigt, innebära att det uppstår problem med kontinuiteten i elsystemet. Som jag redan nämnt bör det därför – om man skulle uppmuntra en expansion av sådan elproduktion genom skattebefrielse – kopplas till en lagringskapacitet, så att förbrukningen av den egenproducerade elen kan spridas ut även till tidpunkter då anläggningen inte levererar någon el.

Det är naturligtvis bra om vi bygger ut vår förnybara energiproduktion, men bara om vi samtidigt bygger tekniken så att vi inte ökar förbrukningsfluktuationerna i det allmänna elnätet. Om vi gör det bygger vi bara in nya problem.

Dessutom har vi i dag en överproduktion av el, som till stor del slumpas bort med förlust. Detta förslag innebär att vi skattesubventionerar nya förluster för skattebetalarna.

Fru talman! Med stöd av det jag sagt här yrkar jag bifall till reservation 1. Jag vill samtidigt uppmana regeringen att återkomma med en ny proposition med ett genomtänkt förslag som löser de problem som jag har berört i mitt anförande.

Anf. 3 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Regeringen har efter massiv kritik mot skatt på solenergi kommit tillbaka med ett något bättre förslag. Borta är regelverket gällande juridiska enheter, som innebar stora problem för kommuner, företag och lantbruk. Dessutom har man nu valt att sänka den skatt som infördes i fjol.

Men inte heller denna gång valde det rödgröna styret att gå hela vägen. Som framkommit i ett tidigare anförande har man nu bestämt sig för att sänka skatten på solenergi för de stora producenterna.

Det är dock inte så att man ställer om till en hållbar energiproduktion. Nu säger regeringen att det drabbar så få – förvisso är det så, men det gör inte det hela mer rätt. Det är nämligen just de storskaliga producenterna som gör skillnad i helheten. 255 kilowatt motsvarar ungefär tolv villor. Om vi ska få fart på den fossilbränslefria produktionen måste vi ge anledningar även till de större aktörerna att välja gröna alternativ.

Den som har ett företag och vill ställa om det till fossilbränslefri energiförbrukning men är en storkonsument av el kan inte räkna hem investeringen, även om man inte säljer den vidare. För den företagare och storkonsument som vill ta ansvar för en hållbar framtid är signalen från regeringen att detta inte är önskvärt. Det är nästan lika horribelt som om en bonde som är storkonsument av sina egenodlade tomater skulle betala skatt på det som han odlar för husbehov.

Signalvärdet av att inte ta ut skatt på egenproducerad el är enormt. Om regeringen hade valt att göra skillnad i just denna fråga hade man också sett värdet av att få med stora elkonsumenter på tåget.

Att lägga skatten på 0,5 öre, med hänvisning till ett EU-regelverk, tycker vi i Liberalerna inte är försvarbart. EU har tydligt aviserat att satsningar på fossilfria alternativ står högt på agendan. Enligt förslaget menar de styrande att deras målsättning är att slopa skatten på solenergi helt och hållet, och därför har en trestegsraket aviserats. Vi i Liberalerna ställer oss dock frågande – varför vänta?

Vi i Liberalerna menar att skatten på solenergi borde vara noll kronor, även för den som producerar mycket. Detta kan göra stor skillnad. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 4 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Vi har bestämt oss. Målet är klart. Den energi som används i Sverige ska om bara några år till minst 50 procent komma från förnybara källor. På sikt ska 100 procent av den energi som används i Sverige komma från förnybara källor. 2040 ska all elproduktion vara förnybar.

Detta är en viktig riktning. Dessa mål är viktiga för att begränsa den globala uppvärmningen och hålla den internationella överenskommelse som slöts i Paris 2015.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen arbetar på flera fronter med att uppnå klimatmålen. Ett exempel på ett aktuellt förslag är bränslebytet, som har remitterats under våren. Det innebär en reduktionsplikt för bränsledistributörer. Genom en sinnrik skattekonstruktion kommer bränslebytet

att ge en stegvis större inblandning av biobränslen i bensin och diesel, samtidigt som priset vid pumpen kan bibehållas.

Ett annat exempel är bonus–malus-systemet. Det är ett förslag om ett styrmedel som kommer att stödja konsumenterna att göra klimatsmarta val vid köp av nya bilar. Den som köper en klimatsmart bil får helt enkelt en väl tilltagen bonus, medan den som köper en klimatosmart bil får betala extra skatt – alltså malus. Dessa förslag är klimatpolitik som kommer att göra skillnad på riktigt.

Vi har under vår regeringstid höjt ambitionsnivån ordentligt när det gäller omställningen till el från förnybara källor. Ambitionshöjningen är tydlig, inte minst när det gäller mikroproducenter av förnybar el, i synnerhet sol.

Vi investerar stort i att underlätta för företag, organisationer och privatpersoner som vill sätta upp solceller på taket för att täcka sin egen elförsörjning.

Vi har kraftigt byggt ut investeringsstödet till solcellsanläggningar – vi har åttadubblat det sedan 2015 – och infört ett investeringsstöd för den som också vill ordna med lagringsmöjligheter för sin förnybara energi.

Därutöver ordnar vi en så förmånlig skattesituation som det bara är möjligt för den som producerar förnybar el för sin egen förbrukning. De första stegen i den riktningen är tagna. Vi har redan helt skattebefriat de allra flesta mikroproducenter, även dem som säljer sin överproduktion. Vi har sett till att de flesta mikroproducenter, exempelvis villaägare, som säljer eventuell överproduktion från sina solceller kan göra detta momsfrött upp till 30 000 kronor per år.

Vi har också sett till att all el som matas in i elnätet berättigar till en skattereduktion om 60 öre per kilowattimme.

Vi har uttalat ambitionen att den som producerar förnybar el för att förbruka den på samma ställe som den producerats på ska vara skattebefriad, med undantag för de allra största producenterna.

Fru talman! Debatten i dag gäller skatteutskottets betänkande nr 30 och regeringens proposition om utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el. Några aktörer som producerar förnybar el för att förbruka den på samma ställe omfattas inte av den gällande skattebefrielsen. Det gäller dem som har flera anläggningar bakom samma anslutningspunkt om den sammanlagda effekten hos dessa anläggningar överskrider gränsen för skattebefrielse på 255 kilowatt. Företrädesvis rör det sig om små och medelstora företag med verksamhet inom fastighetssektorn som kanske har flera anläggningar på samma tak som var och en inte överskrider 255 kilowatt. Men den sammanlagda effekten av dem gör det. För dessa aktörer föreslås i propositionen alltså en sänkning av energiskatten med mer än 98 procent till ett halvt öre per kilowatt.

Detta föreslås som ett första steg på vägen mot skattebefrielse också för dessa aktörer. Parallellt med detta kommer frågan om skattebefrielse att ställas till EU-kommissionen eftersom total skattebefrielse enligt regeringens tolkning innebär ett sådant statsstöd som kommissionen måste godkänna.

För regeringen är det viktigt att respektera EU-rätten, solidariteten och den fria rörligheten inom unionen. Därför kan vi inte heller gå direkt till en skattebefrielse. Det är dock så angeläget att stimulera investeringar i förnybar energi, inte minst solceller, att vi väljer att agera nu så långt som

gällande regelverk medger. I förlängningen kommer vi från Sverige att driva på för att EU:s regelverk i framtiden bättre understöder klimatomställningen.

Fru talman! Avslutningsvis konstaterar jag att regeringen driver en offensiv politik för att vi som land ska göra det vi kan för att hejda den globala uppvärmningen. Sverige ska vara ett föregångsland i klimatomställningen. Det är därför vi satsar brett på styrmedel och stöd för att ställa om till fossilfrihet, förnybart och klimatsmart.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 5 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag anser att energi är en ödesfråga för Sverige som nation – inte bara för företag utan även för oss som medborgare. Att hitta energikällor som håller för framtiden är viktigt. Det är viktigt för miljön. Vi vet att man går åt miljön ganska hårt i dag, och vi behöver hitta andra alternativ för att kunna överleva på denna jord. Förnybar energi och satsning på denna är en viktig del i detta.

Jag tror att också energiöverenskommelsen om att kärnkraften får leva sitt eget liv och överleva på de vanliga företagsmässiga villkor som finns är en viktig del för våra företag. Det är viktigt när det gäller att de ska kunna få den el och den energi som behövs för att producera de varor som vi behöver. Jag tror inte att vi politiker ska brandskatta bort kärnkraften, utan jag tror att den ska få leva sitt liv. Vi kan inte hamna i ett läge som innebär att vi ska importera annan el som är sämre för oss. Jag tänker till exempel på kolkraft, som är ett betydligt sämre alternativ. Jag hoppas att vi inte kommer i det läget över huvud taget.

Om vi ska nå det mål som vi alla har, det vill säga att förnybar energi ska bli en betydligt större del av vår energimassa, behöver vi också satsa på det. Jag tycker att propositionen på något sätt visar att regeringen försöker att satsa på det.

Satsningen på solenergi är viktig för oss i framtiden. Alltför höga beskattningar innebär att man slår undan investeringar som vanliga människor vill göra för att hjälpa till att ställa om. Under en period i höstas – jag tror att det var då – var tongångarna ganska höga. Alliansen ansåg att man brandskattade solenergin. Jag tycker att vi fick rätt i det med tanke på att regeringen ändrade sig och lade fram ett förslag som innebär att det finns mycket bättre förutsättningar att skapa solenergi för hemmabruk i dag. Jag tycker att regeringen har gjort alldeles rätt och att de visar att de lyssnar.

Vi kristdemokrater står bakom den proposition som läggs fram utefter de mål som regeringen talar om. Det gäller inte bara målen i propositionen utan även det som Socialdemokraterna talar om i denna talarstol, det vill säga att vi måste se till att försöka göra en omställning till förnybar energi. Jag tror att vi kan göra det tillsammans.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

Prot. 2016/17:111

16 maj

*Utvidgad skatte-
befrielse för egen-
producerad förnybar el*

§ 6 Skatteförslag med anledning av energiöverenskommelsen

Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU31

Skatteförslag med anledning av energiöverenskommelsen (prop.
2016/17:142)
föredrogs.

Anf. 6 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Den 10 juni slöts en ramöverenskommelse mellan fem av riksdagens partier. Denna överenskommelse utgör en gemensam färdplan för en kontrollerad övergång till ett helt förnybart elsystem med mål om 100 procent förnybar elproduktion år 2040.

Denna överenskommelse är betydligt bättre än den tidigare alliansöverenskommelsen och dessutom mer hållbar över tid. Det är viktigt med långsiktiga lösningar inom många politikområden. Just energi är ett sådant område där det är otroligt viktigt, inte minst för vår basindustri.

Fru talman! När man har som ambition att göra breda överenskommelser som håller över tid – hör: flera mandatperioder – gäller det att förhandla. Det gäller att ge och att ta.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 7 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Anledningen till att jag står här är att Vänsterpartiet inte har varit en del av den energiöverenskommelse vars konsekvenser behandlas i proposition 142.

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara en föregångare i omställningen till ett förnybart energisystem. Investeringarna i det svenska energisystemet är en viktig och nödvändig del i miljö- och klimatomställningen i Sverige. Fokus ska ligga på förnybara naturresurser: sol, vind, skog och vatten.

Det är olyckligt att regeringen i sin proposition föreslår ett slopande av skatten på termisk effekt. Notan ska betalas av elkonsumenterna genom en höjd energiskatt. De ekonomiska svårigheter som finns inom branschen hade i stället kunnat lösas genom att till exempel ge andra direktiv till det statligt ägda Vattenfall.

Vänsterpartiet motsätter sig en utveckling där kärnkraft permanentas i svensk energiförsörjning.

I propositionen föreslår regeringen också en sänkning av fastighets-skatten på vattenkraft. Vänsterpartiet förstår behoven av investeringar i ny teknik och åtgärder för att öka effekten i våra vattenkraftverk. Men vad som känns som ett lågvattenmärke i sammanhanget är att vårt statliga Vattenfall, som får sänkt fastighetsskatt med miljardbelopp, samtidigt aviserar att man ska dra in på driftcentralen i Storuman.

Storumans samhälle har bidragit med mycket för Vattenfalls och Sveriges välförstånd, och det har gjorts genom att dess älvar har blivit utbyggda. Jag menar att anständighetens gräns måste gå någonstans. De inlandskommuner som har upplåtit sina älvar till svensk energiförsörjning borde komma i första hand när lätnader uppkommer för bolag – i det här fallet skattesänkningar i miljardklassen. I stället får vattenkraftskommunerna stå med mössan i hand och titta på och hoppas att det blir något kvar till dem.

Vi kan bara konstatera att vi blir mer och mer unika här i Sverige när det gäller misslyckanden. Då talar jag om landsbygdens livsvillkor och överlevnad. Detta agerande gör inte precis saken lättare.

Fru talman! Jag kommer nu tillbaka till kärnkraften. Vi överlåter till marknaden att beställa om vi ska ha kvar kärnkraft eller inte. Jag vill hävda att också detta är lite unikt för oss i Sverige.

Jag måste också nämna vilket unikt land vi är som låter riskkapitalisterna ta hand om våra skolor och vårdinrättningar som gränslösa vinstmaskiner i sin börshandel. Det är obegripligt, om ni frågar mig.

Fru talman! Jag ska inte bli långgrandig. Som avslutning vill jag bara påminna om och uppmärksamma riksdagen på Vänsterpartiets särskilda yttrande i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 7 Tullbrottsdatalag

Tullbrottsdatalag

Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU28
Tullbrottsdatalag (prop. 2016/17:91 delvis)
föredrogs.

Anf. 8 OLLE FELTEN (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall dels till utskottets förslag i punkt 1, dels till vår reservation i punkt 2 i betänkandet om tullbrottsdatalagen.

Tullbrottsdatalagen syftar till att skapa förutsättningar för att hantera data i tullbrottsutredningar internt inom Tullverket och i samverkan med andra myndigheter. Det är en avgörande faktor för att Tullverket men också samhället i övrigt ska kunna vinna framgång i den allt bistrare verkligheten med ökad smuggling av såväl droger av olika slag som vapen och explosiva varor. Samtidigt ska den bidra till att skydda människor från intrång i den personliga integriteten som inte är relevanta utifrån ett brottsutredningsperspektiv.

Den grundläggande principen måste vara att brottsutredningar ska förenklas och underlättas. Att använda modern datateknik i brottsutredningar är därför en självklarhet och en fråga som tydligt måste bejakas. Utbytet av information mellan brottsutredande myndigheter är också en viktig fråga för att man effektivt ska kunna beivra organiserad brottslighet eftersom många brottslingar verkar i olika sammanhang, inte minst den organiserade brottsligheten.

Utredningen av tullbrott eller ur Tullverkets synvinkel sekundära brott får inte hämmas av att myndigheterna ska tvingas avstå informationsutbyte på grund av sekretesskäl. Den personliga integriteten bör skyddas så långt det är rimligt utifrån detta perspektiv, men en värdering måste också göras med utgångspunkt i vems integritet som ska skyddas i första hand: människor som på goda grunder förekommer i brottsutredningar eller brottsoffren.

Detta perspektiv belyses inte alls i regeringens proposition, vilket är mycket förvånande då hela den brottsbeivrande verksamheten inom Tullverket går ut på att just beivra brott, det vill säga skydda brottsoffren.

Dessa kan vara såväl enskilda personer som staten. Oavsett vilket bör fokus i diskussionen om personlig integritet ligga på brottsoffer och inte på gärningsmän.

En annan aspekt av integritetsfrågorna är att man ska anses oskyldig till dess att man är dömd. Det är en viktig princip, varför frågan om sträng sekretess för alla handlingar där personuppgifter förekommer i en brottsutredning är viktig. Det är dock inte från brottsutredare som personer ska skyddas utan från brott. Det innebär att de begränsningar som propositionen innehåller när det gäller hur myndigheter ska kunna utbyta information riskerar att få en för utredningsverksamheten hämmande effekt. Problemet i dag är inte att det är för många mindre brott som utreds och klaras upp utan tvärtom att dessa mer eller mindre regelmässigt läggs ned, ofta innan en utredning ens har påbörjats.

Medier eller andra externa aktörer ska inte ha tillgång till något material i brottsutredningar som omfattar personuppgifter, i varje fall inte medan utredningarna pågår.

Effekten av lagstiftningen får inte bli en missriktad hänsyn till personlig integritet för misstänkta och andra personer som förekommer i ett utredningsmaterial. Samtidigt bör man vidta åtgärder för att skydda brottsoffer och andra som förekommer i dessa utredningar utan att vara misstänkta eller närstående misstänkta personer. Denna inriktning och princip borde ha markerats väsentligt mycket tydligare i propositionen då det ska vara den viktigaste delen av sakinnehållet i lagförslaget.

I propositionen läggs fokus på integritetsfrågan, som visserligen är en viktig fråga men som bör vara sekundär i förhållande till huvudsyftet som är att lösa brott. En fokus- och tyngdpunktsförskjutning i denna riktning borde därför göras i lagförslaget för att rättstillämpningen ska få rätt inriktning i sin tolkning av lagens bestämmelser. Detta är en av de frågor som vi anser att regeringen måste ha som grund i den konsekvensutredning vi föreslår i vår reservation.

I propositionen tar regeringen upp frågan om avvägning mellan rätten till skydd för den personliga integriteten och kraven på effektiv utredningsverksamhet – det ska vi inte ta ifrån dem. Dessvärre landar resonemanget kring skyddet av integriteten mer i hur en misstänkt ska kunna skyddas än hur brottsutredningen ska kunna drivas framgångsrikt och på ett effektivt sätt.

Vi menar att gränsdragningen görs alltför snävt. Information måste kunna hanteras effektivt såväl inom en utredande myndighet som mellan sådana myndigheter, där informationen bedöms relevant även om straffvärdet för det utredda brottet är mindre än ett års fängelse. Vi menar att bestämmelserna i lagen därigenom riskerar att hämma utredningen av tullbrott med låga straffvärden, till exempel så kallade mängdbrott. Detta riskerar i sin tur att urholka förtroendet för rättsväsendet som helhet, och det menar vi är en tillräckligt allvarlig farhåga för att det ska vara lämpligt att i varje fall göra en utredning av om denna effekt blir resultatet av den nya lagstiftningens regler eller ej.

Att fel kan uppstå och att fel personer kan drabbas är naturligtvis ofrånkomligt. Det bör därför finnas en tydlig skadeståndsmöjlighet om man i det här sammanhanget oförskyllt drabbas av intrång i den personliga integriteten.

Fru talman! Vi tycker att det är bra att metoder utvecklas med syftet att underlätta brottsutredningar. Det är nödvändigt för att skydda samhället mot de skadliga beteenden som brotten utgör. Vi ser dock, vilket jag hoppas har framgått av detta anförande, stora risker för att målet inte nås med denna lagstiftning. Därför har vi i vår reservation begärt att regeringen inom två år från det att lagen införlivas i svensk rätt ska utreda vilka konsekvenserna faktiskt har blivit.

Anf. 9 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Som vi precis har hört diskuterar vi tullbrottsdatalagen. Den ersätter en tidigare lag om samma saker. Det handlar alltså om hur Tullverket och andra myndigheter hanterar personuppgifter i sitt myndighetsutövande där man försöker beivra brott så gott som möjligt.

Det här är en av fem mycket liknande lagar. Vi kommer att debattera en annan av dem om några minuter. Det är den som kallas för skattebrottsdatalagen. Utöver de här två lagarna finns polisdatalagen, kustbevakningsdatalagen och åklagardatalagen. De här lagarna är samkörda så att de ska se så lika ut som möjligt och fungera på samma sätt över alla våra myndigheter. De är framtagna nu allihop. Tre är redan beslutade, och två debatterar vi som sagt här i dag. De är gjorda för att effektivisera hanteringen av personuppgifter och skydda integriteten för dem vars personuppgifter man hanterar när man utreder brott.

Det här är naturligtvis en balansgång. Vi har alla ett intresse av att effektivisera och se till att man kan beivra brott på ett så bra sätt som möjligt, men vi måste också skydda människors integritet och de uppgifter som finns, åtminstone tills vi vet om de är skyldiga. Jag tror inte att vi egentligen har så stora skillnader mellan partierna när det gäller synen på detta.

Vi jobbar för att se till att det här blir teknikneutralt. Den stora delen i de här lagförändringarna är att vi ska kunna tillämpa samma lagar och regler oavsett vilken ny teknik myndigheterna kommer att behöva använda i framtiden och som de kommer att få möjlighet att använda i framtiden. Målet är också att de alla ska kunna samverka.

Jag yrkar därför avslag på den reservation som Sverigedemokraterna har och bifall till propositionen med motiveringen att vi inte över huvud taget borde ta beslut om att utreda någon av de här lagarna var för sig. Det här är ett fint paket som vi behöver hålla ihop. Regeringen har dessutom ett stående uppdrag att se över och förbättra lagar vid behov, och alla de här myndigheterna har hela tiden kontakt med regeringen och med andra, oss som sitter i insynsråden för myndigheterna till exempel, för att föra fram behov, åsikter och synpunkter som vi kan dra i efter behov.

Det är mycket onödigt att låsa resurser på Regeringskansliet för att göra någonting vid ett visst datum och dessutom kanske göra det lite större än vad man skulle behöva genom att göra ett formellt utredningsarbete gällande hur de här lagarna slår. Det sker kontinuerligt.

Jag noterar också att det Sverigedemokraterna egentligen säger är att de vill riva upp och ta bort större delen av integritetsskyddet och ersätta det med ett system där man får betalt för att man fått sin integritet kränkt. Jag tycker inte att det är vettigt över huvud taget.

Vi kommer hela tiden att se om det finns fler steg att ta. Man kanske kan nagga integriteten i kanten för att bekämpa brott på ett mer effektivt

sätt. Men att ta bort det i större sjuk och ersätta med monetära, alltså pengamässiga, ersättningar för att man råkar hamna i kläm tycker jag inte är ett bra sätt att lösa problematiken.

(Applåder)

Anf. 10 OLLE FELTEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tror att Patrik Lundqvist har missuppfattat mig. Vi är inte intresserade av att införa någon form av monetär ersättning. Det är snarare på det sättet att någon som blir skadad av integritetskränkningar ska få ordentlig upprättelse, och man ska självfallet få skadestånd.

Människor ska inte behöva acceptera att lida skada därför att staten gör intrång i deras personliga integritet. Det tycker jag är en grundläggande princip. Jag kan inte förstå att Socialdemokraterna kan vara emot en sådan ordning. Den regeln finns ju redan i dag. Vi tycker att man borde stärka individens rätt i det fallet. Jag förstår alltså inte riktigt hur Patrik Lundqvist resonerar.

Våra förslag om att utreda konsekvensen av det här förslaget grundas på att regeringen under den här mandatperioden konsekvent har varit extremt dålig på att utvärdera sina lagförslag. Det har man fått kritik för, från såväl Regelnämnden och Lagrådet som andra. Och det har varit ett otal motioner och diskussioner i kammaren om den processen.

Jag förstår inte att Socialdemokraterna inte kan gå med på detta, när det finns farhågor om att de här förslagen kommer att leda till att man inte lyckas med målsättningarna med lagstiftningen.

Utvärdering är viktigt. Jag tycker att Socialdemokraterna borde kunna gå med på det.

Anf. 11 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Lagar och lagförändringar utvärderas som sagt kontinuerligt.

Oppositionens hets på utredningar har vi sett i utskottet hela den här mandatperioden. Det har till och med gått så långt att man har krävt utvärderingar innan lagändringarna har trätt i kraft. Man har haft idéer om att utvärdera så fort man bara kan. Det har till och med blivit så att man vill göra det innan lagarna trätt i kraft. Det är ju lite svårt.

Men jag förstår; om man inte har särskilt mycket annat att komma med blir det här en liten snuttefilt som man kan ta till. Man kan kräva en liten, extra utredning för att visa att man ändå gör någonting. Det får man absolut göra. Men vad det skulle ge är svårt att se.

I det här fallet gör vi bedömningen att de utvärderingar och det arbete som görs kontinuerligt av all lagstiftning är fullt tillräckligt för att hantera de här frågorna.

Anf. 12 OLLE FELTEN (SD) replik:

Fru talman! Utvärderingar av lagstiftningen ska göras kontinuerligt, Patrik Lundqvist. Problemet är att man inte gör tillräckligt många och omfattande kontroller av vilka resultat man får av den lagstiftning som vi röstar igenom i kammaren. Det leder till att den samlade långsiktiga effekten av lagstiftningen blir osäker och förmodligen inte den som avsågs från början.

Regeringen är dålig på det här. Det finns bevis för det. Oberoende aktörer, som ska granska det här, kritiserar regeringen för att den inte gör tillräckliga utvärderingar och uppföljningar av sin lagstiftning. Det kan inte Patrik Lundqvist eller någon annan prata bort.

Vi föreslår att man ska göra en seriös uppföljning efter att lagen har verkat i två år för att se om man behöver skärpa reglerna. Det kanske är på det sättet att vi i Sverige fortsätter att lägga ned utredningar av brott med lägre straffvärde än ett års fängelse. Den stora mängden brott ligger i det spannet.

Det är en fråga om att få bra acceptans för hela rättsväsendet och den svenska rättsskipningen. Där är Tullverket en del. Det är vad det handlar om.

Det är tråkigt att Socialdemokraterna inte vill se en sådan uppföljning för att göra lagstiftningen bättre.

Anf. 13 PATRIK LUNDQVIST (S) replik:

Fru talman! Det som är viktigt är hur många utredningar som behövs och genomförs och hur många av de brott som faktiskt begås som beivras. Det är egentligen det vi står här och talar om. Det är framför allt en resursfråga och inte en lagstiftningsfråga. Det är inte här problemet ligger. Problemet är att man inte har resurser nog för att utreda precis allt som händer. Det är en fråga som vi i allra högsta grad kan diskutera.

Jag tror att alla är överens om att vi skulle vilja se till att det finns mer resurser för att utreda brottslighet. Jag tror inte att jag någonsin har hört någon i kammaren vara emot det. Att hänga upp sig på de här sakerna kommer dock inte att leda den diskussionen särskilt långt framåt.

Nu får vi se hur lagarna kommer att slå, och vi kommer att kunna skruva i dem hela tiden. Jag har på intet vis sett att det skulle finnas ytterligare behov av utredningar på den punkten.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 8 Skattebrottsdatalag

Skattebrottsdatalag

Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU29

Skattebrottsdatalag (prop. 2016/17:89 och prop. 2016/17:91 delvis) föredrogs.

Anf. 14 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! Beträffande brottsbekämpning ser Sverigedemokraterna positivt på det förslag som regeringen lägger fram. I det här betänkandet är vi inte heller emot innehållet i sak.

Ibland måste man göra en avvägning mellan å ena sidan säkerhet i samhället eller effektivitet och å andra sidan frihet för den enskilde, eller som i detta fall den enskildes integritet. När frihet eller integritet inskränks eller riskerar att inskränkas behöver utvecklingen följas noga och uppföljningar

göras för att säkerställa att inskränkningarna står i rimlig proportion till det brottsbekämpande syftet.

Skattebrottsdatalagen är en lag med syfte att skapa förutsättningar för att hantera data i skattebrottsutredningar. I princip ska brottsutredningar förenklas och underlättas. Det möjliggörs delvis genom att förbättra utbytet av information mellan myndigheter, vilket vi också har ställt oss positiva till i det här betänkandet och i andra sammanhang.

Att regeringens förslag syftar till att tillvarata den enskildes personliga integritet är positivt. Men det behöver också följas upp. Vårt förslag är att det ska göras två år efter lagens ikraftträdande.

I händelse av att vårt förslag inte vinner gehör hos riksdagens majoritet betraktar jag det ändå som positivt att skatteutskottets majoritet i betänkandet uttalar att man utgår ”från att regeringen kommer att följa frågan om huruvida skattebrottsdatalagens syften uppfylls utan att riksdagen lämnar ett tillkännagivande om detta”. Även den majoritetsskrivningen kan vara värd att följa upp.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 15 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Det här är den sista av de fem lagar som jag talade om i mitt förra inlägg om tullbrottsdatalag. Det här gäller skattebrottsdatalagen.

Den ser likadan ut, och vi har egentligen inte hört någonting nytt här. Jag nöjer mig därför med att hänvisa till den diskussion vi hade tidigare och yrkar bifall till propositionen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 9 Bokföringsbrott i filialer

Civilutskottets betänkande 2016/17:CU17
Bokföringsbrott i filialer (prop. 2016/17:149)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 10 Grovt fordringsbedrägeri och andra förmögenhetsbrott

Justitiekammarens betänkande 2016/17:JuU13
Grovt fordringsbedrägeri och andra förmögenhetsbrott (prop.
2016/17:131)
föredrogs.

Anf. 16 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! Under den här mandatperioden har justitiekammaren på det straffrättsliga området behandlat och debatterat brottsbalkens olika kapitel

på straffrättsområdet. Utskottet har inriktat sig på framför allt straffrättens betydelse för den som har blivit utsatt för brott. Vi har ägnat tid åt unga människor, kvinnor och barn, och i dag är det dags att slå ett slag för de äldre – för pensionärerna – och deras rätt att få leva ett gott och tryggt liv.

I det här uppdraget blir det alldeles naturligt att reflektera över den samhällsmodell som den äldre generationen genom kreativitet, kunskap och kamp har utvecklat åt oss. Vi är riksdagsledamöter i ett land med en av världens mest framgångsrika samhällsmodeller.

Samhällsmodellen går ut på att vi progressivt betalar skatt för att utjämna ekonomiska skillnader, för att barnen ska kunna gå i skolan, för att de sjuka ska ha rätt till vård och för att de äldre ska ha rätt till en kvalitativ äldreomsorg. Det är en samhällsmodell som leder till en stark ekonomi och som värnar om att ingen i samhället ska behöva gå arbetslös. Människor ska ha rätt till sociala försäkringar och en basal trygghet.

Dessvärre ser vi i dag att vi – liksom på många andra områden – behöver jämna ut den klassklyfta som består i att allt färre har en god pension att se fram emot på ålderns höst. En alltför stor grupp pensionärer saknar en ordnad pension. Det åligger samtliga partier att lösa den här trygghets- och rättvisefrågan. Den socialdemokratiskt ledda regeringen har börjat med att sänka skatten för pensionärer, men vi vet alla att betydligt mer måste till.

Inom justitiepolitikens område ser vi att de äldre är en särskilt sårbar grupp. Äldre utsätts för vissa typer av brottslighet när fysiken inte längre är vad den en gång var.

Levnadssättet innan all rationalisering har också blivit föremål för kriminalitet, till exempel när större kontantuttag görs för att betala räkningar och handla.

Dessutom är ensamheten bland de äldre ett omfattande samhällsproblem, framför allt när den gör att okända personer obemärkt kan ta sig in hos en äldre som har öppnat ytterdörren.

Fru talman! Genom kunskap och informationsspridning kan mycket av brottsligheten mot äldre förebyggas. Men sedan finns det nya typer av brott och nya gärningar som behöver kriminaliseras. Ett sådant nytt mönster är föremål för den här debatten och för regeringens proposition.

Fru talman! Systematiska fakturabedrägerier har förekommit i flera decennier, men de har under senare år vuxit i omfattning. Teknikutvecklingen bidrar till att bedrägerierna har blivit mer avancerade och riktar sig till sårbara målgrupper i samhället. Det drabbar särskilt de äldre.

Oftast handlar det om mindre belopp, men genom en avancerad systematik riktar bedrägerierna sig till många och omsätter på så sätt stora belopp. Det är ofta systematiken som är utmaningen för polisen att utreda. Varje enskilt brott måste styrkas. Det gör också att omfattningen av brottets karaktär inte har fått genomslag i straffmätningen.

Bedrägeri förutsätter i dag höga beviskrav gällande rekvisitet vilseledande. Varje enskilt vilseledande måste styrkas, vilket i praktiken innebär att en åklagare måste förhöra varje målsägande om varje enskild faktura och skälet till att den brottsutsatte har betalat fakturan.

Problemet är att bluffakturor i stora antal innebär att brottet inte fokuserar på gärningsmannens handlingssätt och systematik utan på konsekvenserna för den enskilde i varje enskilt fall.

Vad vi därför ska lagstifta om denna vecka är införandet av en ny straffbestämmelse som säger att den som riktar betalningsuppmaningar till en vidare krets i syfte att vilseleda till handling som innebär vinning för gärningsmannen och skada för mottagaren ska dömas för grovt fordringsbedrägeri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Det ska alltså inte längre behövas något förhör med varje enskild målsägande, utan straffansvaret inträder när avsändaren har förmedlat eller avsänt uppmaningen. Förberedelse till sådan handling ska också kriminaliseras.

Utöver en nykriminalisering presenterar regeringen ett flertal förslag som tar sikte på förmögenhetsbrotten i allmänhet. Det handlar om beteckningar, rubriceringar och gradindelning av brotten. Bland annat är det tillgrepp av fortskaffningsmedel, egenmäktigt förfarande, olovlig energianvändning, ocker, häleri, svindleri och olovligt brukande som nu kommer att ha en grov svårighetsgrad.

Kvalifikationen för grov stöld ska också kompletteras så att den särskilt ska beaktas när intrång görs i bostad eller i de fall när det handlar om en sak som någon burit på sig eller haft i sin omedelbara närhet. Med den här propositionen blir det också justeringar i dessa straffskalor.

Fru talman! Dagens proposition behandlar viktiga områden och avser att skydda de särskilt sårbara målgrupper som vi har i samhället och som riskerar att utsättas för bedrägeri och bluffakturor. Jag menar att det här är viktig politik för att komma åt den kriminalitet som drabbar äldre. Den hänsynslöshet som drabbar en redan ekonomiskt utsatt grupp ska därför vara kännbar för den som begår brottet.

Avslutningsvis har vi socialdemokrater reserverat oss mot utskottets förslag till tillkännagivande gällande inbrottsstöld och upprepade stölder.

Inbrottsstöld som brottskategori har jag kommenterat i andra straffrättsliga debatter, och min uppfattning är att det fortfarande är så att gärningen är kriminaliserad under beteckningen grov stöld. Annars delar vi uppfattningen att områdena kontinuerligt ska följas av justitieutskottet men att frågan ska behandlas när ytterligare beredningsunderlag finns.

Fru talman! Därför står vi bakom våra reservationer, men vi kommer inte att yrka bifall till dem.

Anf. 17 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Det är kanske inte så vanligt när man befinner sig i opposition, men i det här fallet är det riksdagen som har tagit ledningen för hur man ska arbeta med dessa frågor, oavsett vad man från Socialdemokraterna säger om att man ska slå ett slag för de äldre. Det tycker jag verkligen att man ska göra. Det är viktigt. Den här brottsligheten drabbar äldre människor hänsynslöst.

Normalt talar man inte så mycket om integritetskränkningar och upplevelser som innebär att man känner en stor otrygghet efter förmögenhetsbrott, men i de här sammanhangen finns det anledning att tala om det.

Jag kan inte låta bli att kort berätta varför jag känner att detta är väldigt angeläget. En gång i tiden när jag arbetade som polis förekom det – precis som nu – ganska många bostadsinbrott. De äldre människor och ålderspensionärer som hade fått sitt hem uppochnedvänt och kära ägodelar – sådant som inte hade annat än affektionsvärde – stulna förstod inte vilket

ekonomiskt värde som gammalt arvegods hade, ägodelar som familjen kanske hade ägt sedan generationer tillbaka.

Dessa äldre blev väldigt otrygga efter det här. Tragiskt nog fick man ofta åka tillbaka till samma adress när människor hade avlidit kort tid efter det att de hade drabbats av inbrott. Det förekom många gånger.

Jag kan inte dra någon annan slutsats än att många av de äldre och sköra människor som drabbades av inbrott tog väldigt illa vid sig av den här typen av brott. Därför är det viktigt – precis som det som är bakgrunden till det här betänkandet – att man ska se allvarligare på förmögenhetsbrott som har en integritetskränkande karaktär.

Det finns också anledning att se allvarligt på just inbrottsstöld i bostäder. Det är någonting som riksdagen vid två tillfällen har lämnat ett tillkännagivande om till regeringen. Fortfarande har regeringen inte gjort någonting på detta område. Det här handlar om att slå ett slag för de pensionärer som vi talar om. När någon bryter sig in i andra människors hem och äldre, värnlösa och skyddslösa drabbas ska den personen bli straffad för det på ett konsekvent och rimligt sätt.

Vi har som sagt lämnat två tidigare tillkännagivanden. I det ärende och i den proposition som nu har lagts på riksdagens bord hade regeringen kunnat ta in ett beredningsunderlag och föra in detta. Det har dock inte skett. Därför finns nu ytterligare ett tillkännagivande, ett tredje, om inbrottsstöld, och detta är tidssatt. Senast den 1 april 2018 ska regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag till en ny straffbestämmelse om inbrottsstöld.

Jag vet inte varför det inte finns något intresse för att ta tag i frågan. Visserligen sker skärpningar i ärendet när det gäller kvalifikationsgrunden. I dag döms den som gör sig skyldig till ett inbrott i bostad – det kan handla om permanentbostad eller fritidshus – för grov stöld. Men det rör sig inte om en egen brottsrubricering som påvisar allvaret. Grov stöld kan ju också handla om att stjäla en handväska som någon bär på sig eller har i sin närhet. Det är inte riktigt samma sak som att få hela sitt hem vänt uppochned och kanske få gammalt arvegods stulet.

Vad avser systematik i brottsligheten hade det med beredningsunderlaget i propositionen varit möjligt att införa systematik som kvalifikationsgrund. Nu innefattas detta i begreppet ”brott av särskilt farlig art”. Det gäller exempelvis om stölder har varit av särskilt farlig art. Regeringens argumentation för varför systematik inte ska införas som kvalifikationsgrund är att det skulle innebära en uppenbar risk för felaktig tolkning.

Jag förstår inte detta resonemang. Med tanke på att jag även har sett detta i domstol vet jag att det finns många fall med serier av snatterier där personer har dömts för snatteri, trots att det samlade värdet på det som har stulits samma dag kanske har varit 15 000–20 000 kronor. Om det hade stulits vid ett enda tillfälle hade det handlat om stöld, men i dessa fall har personen dömts för snatteri. Man kan fråga sig vilket som är allvarligast.

Har systematik betydelse eller inte? Jo, det har det, också som isolerad företeelse. Naturligtvis borde något som man gör upprepade gånger samma dag och till samma belopp medföra att det kvalificeras som stöld eller grov stöld på samma sätt som när det sker vid ett enda tillfälle. Som det nu är kan tio tillfällen leda till dom för snatteri.

Prot. 2016/17:111
16 maj

*Grovt fordrings-
bedrägeri och andra
förmögenhetsbrott*

Regeringen och i detta fall riksdagsminoriteten har en annan uppfattning om detta. Men det finns tillkännagivanden, och regeringen ska återkomma till riksdagen även i denna fråga.

Jag vill slutligen säga något om grovt fordringsbedrägeri. Detta är ett resultat av att alliansregeringen i juni 2012 gav en särskild utredare i uppdrag att undersöka om det fanns behov av att förstärka det straffrättsliga skyddet för egendom och föreslå förändringar som inte minst skulle vara kopplade till it-brott.

Under väldigt många år och med ökad intensitet har så kallade blufffakturor och annat diskuterats. Detta är ett stort och omfattande problem, och det här är svaret på detta problem. I stället för att diskutera en massa konstiga förslag om att man till exempel ska kunna frånträda avtal som man egentligen inte har ingått fördras ett straffrättsligt skydd. Här har vi nu ett uppbyggt förslag om grovt fordringsbedrägeri, vilket Lawen Redar redogjorde för bra.

Med den utgångspunkt som alliansregeringen gav utredaren gäller i övrigt att man ska anpassa straffskalor för de centrala förmögenhetsbrotten så att de bättre speglar det allvar som exempelvis integritetskränkningar innebär. De ska även anpassas i förhållande till varandra.

En annan sak är att man ändrar brottsrubriceringen snatteri till ringa stöld, vilket förhoppningsvis möjligen kan uppfattas som en signal om att man ser allvarigare även på ringa fall av tillgreppsbrott. Dessutom skärps straffskalorna för skadegörelse och grov skadegörelse för att de ska stämma överens med övriga förmögenhetsbrott.

Det finns som sagt ingen reservation för vår del att yrka bifall till, så jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

*Nya möjligheter till
operativt polissamar-
bete med andra stater*

§ 11 Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater

Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU27

Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater (prop. 2016/17:139)

föredrogs.

Anf. 18 LINDA SNECKER (V):

Fru talman! Låt oss börja med svenskans vackraste ord, vilket för mig som småbarnsförälder är ”barnvakt”. Men som riksdagsledamot tycker jag ändå att det vackraste ordet är ”myndighetsutövning”.

Myndighetsutövning är ett förvaltningsrättsligt begrepp och omfattar beslut eller andra åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna. Det är mycket vackert, fru talman.

Vänsterpartiet har alltid varit tydligt med att det ska vara svenska myndigheter som utför myndighetsutövningen, eftersom det är då vi har lagar, bestämmelser, rutiner och överklagandemöjligheter om något skulle gå fel. Vi kvarstår i denna åsikt även när det gäller polisens samarbete över gränserna.

Regeringens proposition handlar om hur polisen ska samarbeta med andra stater för att förebygga och utreda olika former av brott. Låt mig börja med att förtydliga att Vänsterpartiet tycker att det är oerhört viktigt och betydelsefullt att polisen samarbetar och bekämpar brott över nationsgränserna. Brottsligheten sträcker sig inte enbart inom landets egna gränser utan är, precis som allt annat, internationell.

Den svenska polisen kan redan i dag samarbeta operativt med utländska myndigheter. Vid dessa samarbeten får dock utländska tjänstemän inte vidta några åtgärder som innefattar myndighetsutövning, bortsett från undantagsreglerna enligt Schengensamarbetet och samarbetet i Öresundsregionen. Vänsterpartiet vill att regeringen återkommer med ett förslag som inte medger främmande stats myndighetsutövning i Sverige eller innebär att utländska tjänstemän ges rätt att använda vapen på samma sätt som svensk polis.

I propositionen skriver regeringen att utländska tjänstemän som medverkar i samarbetet kommer att stå under svensk ledning och att deras användning av våld eller tvång enbart får ske inom ramen för de regler som gäller för den svenska polisen. Utländsk polis eller utländska tjänstemän med polisiära befogenheter ska vidare få bära vapen och ha rätt att använda vapen på samma sätt som svensk polis. De utländska poliser som ska delta i samarbetet ska enligt förslaget därför ges kunskap om vilka regler och arbetsmetoder som tillämpas i Sverige.

Detta låter bra, men Vänsterpartiet anser att det inte är tillräckligt för att garantera att grundläggande principer om rättssäkerhet och den enskildes rättigheter upprätthålls. En fråga som vi ställer oss är hur det ska säkerställas att myndighetsutövningen sker på rätt sätt.

Om en svensk myndighetsuppgift utförs av en utländsk stat måste medborgaren kunna förvänta sig lika hög grad av rättssäkerhet och kvalitet som om uppgiften utfördes av en nationell myndighet. Den myndighetsutövning som nu föreslås ska få utföras av utländsk stat är inte vilken uppgift som helst utan tillhör statens kärnverksamhet och utgör dessutom en del av statens våldsmonopol.

De utländska poliserna kommer enligt förslaget inte att vara underställda svensk myndighetstillsyn. Det tycker vi är mycket bekymmersamt. Vi ser allvarligt på det, och vi vill ha en bättre genomlysning och motivering till varför.

Samarbetsinsatser kommer att ledas av Polismyndigheten. Det innebär att Justitiekanslern och Justitieombudsmannen kan granska om någon felaktighet händer. Men precis som remissinstansen Advokatsamfundet anser Vänsterpartiet att det är tveksamt om det är tillräckligt att Polismyndigheten omfattas av tillsynen. Mot bakgrund av att de utländska tjänstemännen inte direkt kommer att stå under JO:s och JK:s tillsyn ifrågasätter vi i Vänsterpartiet om de nya samarbetsformerna verkligen kan sägas vara omgärdade av tillräckliga rättssäkerhetsgarantier.

Att låta JO och JK granska utländska tjänstemän avviker från rådande ordning, men att låta utländsk stat utöva myndighetsutövning i Sverige mot svenska medborgare avviker – det säger jag utan att överdriva – markant från nu gällande ordning.

Vänsterpartiet vill att regeringen återkommer med ett förslag som inte medger främmande stats myndighetsutövning i Sverige eller innebär att utländska tjänstemän ges rätt att använda vapen på samma sätt som svensk polis. Därför yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 19 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! I dag är alltså ärendet nya möjligheter till operativt polis-samarbete med andra stater. Det handlar om en del lagändringar som krävs i svensk lag för att kunna genomföra förslaget. Det handlar om att genomföra bestämmelserna om operativt polissamarbete i de EU-beslut som finns, som kallas för Prümrådsbeslutet och Atlasbeslutet, och en del ändringar utifrån Europolförordningen.

Den svenska polisen och Säkerhetspolisen ska då kunna samarbeta med utländska myndigheter och ta emot bistånd och ge bistånd vid gemensamma insatser, större evenemang, katastrofer och allvarliga olyckor. Man ska också kunna använda utländska särskilda insatsgrupper vid behov vid sådana händelser, precis som det är reglerat i dagens Prümrådsbeslut och Atlasbeslut. Som Linda Snecker poängterade finns det naturligtvis internationella samarbeten i dag. Men tanken är att utländska poliser, under ledning av svensk polis, ska kunna utföra myndighetsutövning i Sverige. Det är skillnaden.

Myndighetsutövningen kan, som i allt polisiärt arbete, handla om att använda sig av våld eller tvång. Det är väldigt viktigt att säga att den måste ske inom ramen för det reglemente som gäller för svensk polis. Jag kan ta ett exempel. Om det är olika reglementen för svensk polis och tysk polis och en tysk polis kommer hit till Sverige och jobbar under svensk ledning måste den polisen agera som den svenska polisen gör och får inte använda andra metoder som eventuellt finns i Tyskland.

Grunden är naturligtvis att svensk polis ska vara dimensionerad för vårt lands behov. Men vi ser att det blir av större och större vikt att ha beredskap för att kunna ta emot och ge förstärkning från och till andra länder vid exceptionella händelser. Man kan se detta som ett möjligt komplement, kan man säga. Vi ser det globala läget och förändringar som sker internationellt. Vi mår bra av att svensk polis kan använda sig av den här möjligheten.

Innan ett eventuellt samarbete med ett land påbörjas ska en överenskommelse göras. Den ska vara ganska tydlig. Överenskommelsen kan ingås av regeringen, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Insatsen ska vara tydligt avgränsad och ha ett tydligt syfte. Den kan vara specificerad i fråga om tid och plats. Det ska vara tydligt vilka tjänstemän som ska delta, vilka befogenheter de har, hur ledningen ska se ut och en del andra saker. Som ni förstår ska det vara väldigt tydligt hur samarbetet ska se ut.

Huvudregeln är att när utländska poliser agerar ska de göra det i svenska tjänstemäns närvaro. Befogenheterna är, som jag sa tidigare, de som finns i den svenska polislagen. Ingen får agera på annat sätt än det som är tillåtet enligt svensk polislag.

Linda Snecker pratade om sin oro för tillsynen gällande detta. Utskotts-majoriteten har bedömt att JO och JK kan utöva tillsyn över de insatser som görs. Utifrån det bedömer vi att rättssäkerheten finns i detta.

När det gäller geografi kan vi tänka oss att det främst handlar om de nordiska länderna – vi delar gräns – och att det blir mer samarbete där. Regionpolischefen i Polisregion Nord, Klas Johansson, jobbar just nu med ett speciellt uppdrag som handlar om att föreslå nationella rekommendationer för det framtida gränsöverskridande samarbetet i Norden – det kan då baseras på denna nya lagstiftning.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

Anf. 20 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Fru talman! Till skillnad från en tidigare talare skulle jag vilja uttrycka ordet ”äntligen”. Jag yrkar bifall till propositionen, som handlar om operativt samarbete mellan olika länder, med fokus just på det nordiska samarbetet.

I dessa tider pratar vi faktiskt mer eller mindre varje vecka om behovet av fler poliser – fler poliser i yttre tjänst och fler poliser som är närvarande där människor finns. Det handlar om våra utanförskapsområden. Men det handlar i väldigt stor utsträckning också om vår landsbygd och vår glesbygd.

Det togs ett beslut i riksdagen den 2 april 2008. Det var en mandatperiod som inte var som den här mandatperioden. Det skilde sig på det sättet att riksdagen inte gav särskilt många tillkännagivanden till regeringen. Det kom ändå löpande propositioner. Men det fanns ett tillkännagivande. Det handlade om delvis bifall till en motion om polisinsatser över gräns vid överhängande fara. Det var faktiskt min enskilda motion som fick ett bifall. Därför, fru talman, vill jag använda ordet ”äntligen”.

Mellan den 2 april 2008 och den 16 maj 2017 är det mer än nio år och en månad. Nu ser man äntligen på något sätt frukten av det politiska arbetet. Det känns ganska skönt. Det är inte meningen att vara ironisk, för detta är en svår materia. Man ska ha respekt för att det tar tid.

En enig riksdag, inkluderande Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, beslutade att rikta detta tillkännagivande till regeringen, om att man skulle se till att få dessa polisinsatser. Regeringen påbörjade ett arbete med dåvarande justitieminister Beatrice Ask och lade upp det som ett nordiskt samarbete. Till att börja med gav man ett uppdrag från Nordiska ministerrådet. Det är nämligen svårt när man ska blanda in flera stater. Det tar tid, eftersom alla stater tycker att de egna reglerna är de bästa reglerna. Det gäller att komma överens. Men det är också, precis som Linda Snecker har tagit upp, en svår materia. Det finns mängder av detaljer i myndighetsutövningen som måste redas ut och klaras ut. Därför får man ha respekt för att ett sådant uppdrag tar tid.

Detta har gått igenom väldigt noggrant. Det har funnits utredningar om utökat polissamarbete i Norden och EU. Och det har funnits diskussioner bilateralt mellan de olika länderna. Det är bra.

Varför ville jag 2007 väcka denna motion? Ja, det beror lite grann på varifrån jag kommer. Jag lever ganska nära Tornedalen, och vi hade en ganska infekterad diskussion mellan dåvarande majoritet och opposition just kring detta. Tornedalen är ett väldigt specifikt gränsområde. Där finns en älv, och det finns väldigt många övergångar. Man talar i regel samma språk. Man umgås över gränsen. Det är ett levande gränsområde mellan länder som står väldigt nära varandra.

Särskilt väl symboliseras detta av Haparanda och Torneå städer. Det kan vara svårt att ta till sig när man lyssnar, men det är lätt att se när man åker dit. Justitieutskottet gjorde ett av sina få besök ute i landet där – efter tjat från min sida – och kom till insikt om att det här nog är nödvändigt och behövs.

Det symboliseras ganska tydligt av torget som ska byggas i Rajala, där landsgränsen i princip går över torget. De tidigare Schengenbestämmelserna innebär att man skulle kunna ha svensk polis på ena sidan. Skulle det då begås ett brott i det svenska hörnet av torget skulle den svenska polisen kunna springa efter, göra ett förföljande, till det finska hörnet av torget. Men skulle brottet begås i det finska hörnet av torget, då skulle inte den svenska polisen kunna gå över och beivra brottet. Det visar på problemet i detta. Därför fick vi också ett enigt utskott.

Naturligtvis finns det vidare behov i det här. Det handlar inte bara om Tornedalen, utan det finns också ett behov utefter den svensk-norska gränsen. Men det aktualiseras specifikt och tydligt just i Tornedalen, särskilt i de här städerna – eller staden Haparanda-Tornio.

Varför var då det här infekterat? Jo, delvis var det infekterat därför att det pågick ett större EU-arbete just då. Det handlade om Prümrådssamarbetet och Atlassarbetet. Där fanns det väldigt skilda politiska uppfattningar. Därför är det lite fascinerande att se hur resan för politiska partier faktiskt kan se ut.

En av de stora poängerna med detta nordiska samarbete är att man kan sampatrullera under svensk ledning och använda sina resurser på ett gemensamt och bra sätt. För att möjliggöra detta finns artikel 17 i Prümrådsbeslutet, som regeringen lyfter fram som en möjlig väg.

Prümrådsbeslutet innebar ju att vi fick ett större, vidare samarbete. Dels fick vi ett större informationsutbyte gällande DNA, fingeravtryck och fordonsregister, dels fick vi ett samarbete om förebyggande av terroristbrott och samarbeten som gäller evenemang, katastrofer och allvarliga olyckor. Men vi fick också möjligheten till sampatrullering enligt artikel 17.

Hur ställde sig då de olika partierna till detta? Jo, märkligt nog var alla partier för det nordiska samarbetet, men Vänsterpartiet och Miljöpartiet var konsekvent emot Prümrådssamarbetet över huvud taget. Man ville inte ens ha möjlighet att utbyta fordonsuppgifter – trots att vårt fordonsregister redan var offentligt.

Socialdemokraterna hade lite svårare att bestämma sig. Man såg gärna informationsutbyte som en möjlighet, men i sin reservation sa man definitivt nej till artikel 17 i Prümrådssamarbetet – samma artikel som samma parti i dag lyfter fram som den stora möjligheten.

Ibland kan alltså partipolitik bli lite lustig. Man agerar på ett sätt i opposition och ska prompt vara emot, men när man sätter sig i regeringsarbete inser man att man måste använda sig av den befintliga juridiken för att kunna nå olika typer av framsteg. Nu ska jag inte vara onödigt gnällig, men jag tycker att det här är ganska lustigt.

Jag är mest glad att vi efter nio år, en månad och fyra dagar ser till att faktiskt få ett fungerande polissamarbete så att vi också i ett område som Tornedalen, där vi aldrig kommer att kunna ha tillräcklig polisbemanning för att klara av alla situationer, kan få en situation där närmaste polisbil kan ingripa oavsett på vilken sida av gränsen den står.

Återigen: Bra jobbat den här gången, regeringen! Och tack, Socialdemokraterna, för att ni var kloka nog att byta uppfattning!

Prot. 2016/17:111
16 maj

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 12 Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder i brottmålsprocessen

*Kroppsbesiktning i
syfte att utreda ålder i
brottmålsprocessen*

Justitiekontorets betänkande 2016/17:JuU29
Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder i brottmålsprocessen (prop.
2016/17:165)
föredrogs.

Anf. 21 LINDA SNECKER (V):

Fru talman! Vilken ålder du har när du döms har väldigt stor betydelse i brottmålsprocessen, inte för själva brottet som har begåtts – det är det samma oavsett vilken ålder du har – men däremot för påföljden, det som i folkmun kallas straff.

Det finns en lång tradition av att särbehandla unga lagöverträdare i straffsystemet. På grund av att unga är just unga har straffsystemet anpassats till att unga inte har uppnått samma utvecklingsgrad som vuxna personer har. Det gör att ingripanden mot unga är lindrigare än ingripanden mot vuxna.

Det finns särskilda bestämmelser om handläggning hos en rad myndigheter som polis, åklagare och domstol när det handlar om unga lagöverträdare. Bestämmelserna är ofta utformade med en bestämd ålder som utgångspunkt: 15, 18 eller 21 år. Den misstänktes eller tilltalades ålder har därför avgörande betydelse för vilket straff som kan utdömas.

Särbehandlingen av barn och unga är viktig. Det finns en mening med att barn får vara barn. Det finns många andra partier som ifrågasätter det här, men här vill jag vara tydlig: Ett barn är ett barn, oavsett om barnet är misstänkt för brott eller inte.

Jag tror inte att jag är ensam om att följa Kevinfallet på tv. Det är en berättelse som verkligen visar på hur utsatta barn är i rättsprocessen och hur benägen vuxenvärlden är att pådyvla barn sin egen uppfattning och få barn att tro att den är sanningen – skyldighet till ett brott, till exempel, eller kanske barnets egen ålder.

Det har länge varit så att om en person är misstänkt för brott och man inte vet åldern på personen kan en så kallad kroppsbesiktning göras. Det är en åldersbedömning, precis en sådan som vi är vana att se debatteras i sammanhang som rör asylsökande och ensamkommande flyktingbarn.

Men Högsta domstolen beslutade för en tid sedan att åldersbedömning inte längre får ske i brottmål om inte den unga tycker att det är okej att en åldersbedömning görs. Det har lett till att Rättsmedicinalverket numera endast utför medicinska åldersbedömningar om den unga i fråga tycker att det är okej.

Förslaget som regeringen nu presenterar syftar till att återställa rättsläget så som det uppfattades tidigare, innan Högsta domstolen meddelade sin dom. Regeringen vill att det tydligt ska stå i rättegångsbalken att man ska kunna utreda en ungdoms ålder om personen är misstänkt för brott som

kan ge fängelse. Ungdomen behöver inte godkänna eller samtycka till åldersbedömningen. Utredningen ska alltså kunna göras mot en persons egen vilja.

Vänsterpartiet vill att det förslaget ska avslås.

De personer som kan bli aktuella för åldersbedömning förekommer såväl i brottmålsprocessen som i asylprocessen. Ibland är det fråga om samma individer. I båda sammanhangen spelar den ungas ålder stor roll. Åldern har stor betydelse, och visst är det viktigt att få reda på åldern på en person som är misstänkt för något. Det kan till och med vara till fördel för personen eftersom det finns omfattande skyddslagstiftning som skyddar den unga. Men att göra en utredning mot någons vilja är inte rätt.

Vi ska vara medvetna om att det i dag inte finns någon metod som kan bestämma en individs exakta ålder. Det är i stort sett samma metoder för åldersbedömning oavsett om det rör sig om brottmålsprocesser eller ansökningar om uppehållstillstånd – och ingen är exakt.

Metoderna för att bedöma ensamkommande asylsökande barns ålder har varierat genom åren och varit mer eller mindre godtyckliga. Socialstyrelsen pekade i en rapport från 2016 på osäkerheten i metoderna för åldersbedömning rörande såväl 15-årsgränsen som 18-årsgränsen och förordade därför pilotstudier rörande båda gränserna.

Vänsterpartiet anser att en ung brottsmisstänkt – i likhet med vad som från den 1 maj i år gäller för åldersbedömning i asylprocessen – ska ha möjlighet men inte vara tvungen att genomgå medicinsk åldersbedömning i de fall där den ungas ålder är osäker och har betydelse för påföljdsfrågan.

Därför yrkar vi avslag på propositionen. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 22 SUSANNE EBERSTEIN (S):

Fru talman! Det är av största vikt för förtroendet för rättssamhället att rätt personer blir dömda för brott de har begått och att de får ett väl avvägt straff. Här föreslår regeringen ett förtydligande angående kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder så att rätt straff kan utdömas.

I propositionen föreslås ett förtydligande i rättegångsbalken av när kroppsbesiktning får göras för att utreda den misstänktes ålder. Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder ska få göras på den som skäligen kan misstänkas för ett brott som kan leda till fängelse. En förutsättning ska vara att den misstänktes ålder har betydelse för om straff får dömas ut eller för påföljdsfrågan i övrigt.

När den misstänktes ålder är okänd har sedan länge tillämpats en ordning där reglerna om kroppsbesiktning i rättegångsbalken har använts för att utreda om den misstänkte är straffmyndig och för andra situationer där åldern har betydelse för påföljdsfrågan. Resultatet av dessa bedömningar har därefter tillsammans med annan utredning återopats i domstol.

Högsta domstolen har dock genom ett avgörande slagit fast att det inte finns lagstöd för att utföra kroppsbesiktning för detta ändamål. I beslutet anförs att bestämmelsens ordalydelse tar sikte på vad som kan vara av betydelse för utredningen av brottet. Detta bör enligt Högsta domstolen förstås så att omständigheterna kan få betydelse som bevisning eller på annat sätt bidra till utredningen av gärningen eller vem som har begått den. Omständigheter som har betydelse för påföljden, till exempel den misstänktes ålder, omfattas däremot inte av ordalydelsen, enligt Högsta domstolen.

Det är centralt att det finns en möjlighet för de brottsutredande myndigheterna, eller i sista hand domstolarna, att få till stånd en medicinsk åldersbedömning om den misstänktes ålder är oklar. Annars måste myndigheterna många gånger förlita sig på den misstänktes egna uppgifter om sin ålder. Det finns då en betydande risk för att allvarliga brott inte utreds eller att åklagaren inte kan uppfylla sin bevisbörda eller utredningsskyldighet med följderna att åtal inte kan väckas eller att ett väckt åtal ogillas. Följden kan också bli att dömda får mindre ingripande straff än vad de skulle ha fått om åldern hade kunnat utredas närmare. En sådan ordning skulle många gånger leda till stötande resultat, inte minst mot bakgrund av de intressen målsägandena har av att brott blir utredda och lagförda. Det gäller i synnerhet när det är fråga om mycket allvarlig brottslighet. Det är också olämpligt att vuxna personer som dömts för ett allvarligt brott placeras tillsammans med barn på slutna ungdomshem på grund av att åldern inte har kunnat fastställas.

Det finns i dag inte någon metod för medicinsk åldersbedömning som kan bestämma en individs *exakta* ålder. Både Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att arbeta med att se över metoderna och att öka kunskapen.

Även om en medicinsk åldersbedömning inte med exakthet kan säga vilken ålder den misstänkte har är den en viktig pusselbit i kartläggningen av frågan. Rättsmedicinalverkets analyser och bedömningar vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. När Rättsmedicinalverket uttalar sig om en persons ålder uttalar sig myndigheten aldrig med större säkerhet än vad de vetenskapliga metoderna tillåter. Den osäkerhet som finns i bedömningen har också domstolen att beakta i sin bevisvärdering.

Mot den bakgrunden föreslås därför att ändamålet för kroppsbesiktning ska kompletteras så att det uttryckligen framgår av rättegångsbalken att kroppsbesiktning får göras för att utreda den misstänktes ålder i det fall den har betydelse för om påföljd får dömas ut eller har betydelse för påföljdsfrågan i övrigt.

Kompletteringen innebär endast en uttrycklig lagreglering av det som i den praktiska tillämpningen ansågs gälla innan Högsta domstolen kom med sitt beslut. Det är alltså fråga om att återställa rättsläget till hur det tidigare uppfattades på denna punkt. Någon utvidgning av möjligheterna att besluta om kroppsbesiktning i förhållande till vad som ansågs gälla är enligt regeringen inte avsedd.

Legalitetsprincipen, behovsprincipen, ändamålsprincipen och proportionalitetsprincipen kommer, liksom tidigare, att vara vägledande vid tillämpningen.

Enligt utskottet är det av stor betydelse att det finns en möjlighet för de brottsutredande myndigheterna eller domstolen att i sista hand få till stånd en medicinsk åldersbedömning om den misstänktes ålder är oklar. I annat fall finns en betydande risk för att allvarliga brott inte utreds eller att åklagaren inte kan uppfylla sin bevisbörda eller utredningsskyldighet med följderna att åtal inte kan väckas eller att väckt åtal ogillas.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 23 ANTI AVSAN (M):

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen och utskottets förslag samt avslag på reservationerna.

Jag instämmer i allt som sas i talarstolen av min kollega från utskottet Susanne Eberstein.

Vad som är centralt är att man anpassar lagstiftningen till det läge som man har upplevt har gällt redan tidigare. Det är för att tillgodose grundläggande rättsliga principer, som också nämndes tidigare. Legalitetsprincipen är oerhört viktig när det gäller ingrepp mot människor med tvång. Så är det när man gör en kroppsbesiktning av någon, oavsett syftet.

Lika fall ska behandlas lika. Det är en grundprincip i ett utvecklat rätts-samhälle. Det är inte så att vissa ska komma undan medan andra inte gör det. Att det skulle vara frivilligt att komma undan eller att bli dömd, så som är utgångspunkten för Vänsterpartiet, är ett absurt resonemang.

Om man inte vet hur saker fungerar kan man ha uppfattningen att en bedömning av detta slag sker genom att en utomstående talar om exakt, att det är 100 procent säkert, att det är på det ena sättet eller det andra sättet – att det är 100 procent säkert att någon är si eller så gammal. Så fungerar det inte. Det finns ingenting som är 100 procent säkert annat än om man helt säkert kan säga att det är utrett. Domstolens verksamhet går ut på att hantera osäkerheter. Hur ofta kan man säga att man helt säkert vet att någon har gjort sig skyldig till ett brott, att man är 100 procent säker? Det förekommer knappt – kanske någon enstaka gång. I annat fall handlar det om att man har uppnått beviskravet för att någon ska kunna dömas. Det är ställt utom rimligt tvivel. Det får finnas tvivel, men inte något rimligt tvivel, om att någon har begått en gärning.

Det finns ett antal andra frågor där man använder sig av så kallade sakkunniga vittnen eller olika typer av utlåtanden i domstol. Det har varit tradition i till exempel faderskapsmål när faderskap till barn ska avgöras, vilket har kunnat få långtgående konsekvenser. De målen har utretts med lägre säkerhet än vad som krävs för att bli fälld för brott i en domstol.

Detta är ett bra och fullt rimligt förslag. Det kan inte vara så att den som är över 15 år, men påstår sig vara 14 – vid 14 är man inte straffmyndig och kan inte dömas – ska kunna välja att genomgå en medicinsk åldersbedömning, som kan visa att personen är 18 år. Utfallet av bedömningen kan slå så mycket.

Det finns personer som nog har varit ganska gamla, över 20 år, och som har funnits på boenden för ensamkommande barn och också i andra sammanhang där man tidigare inte har kunnat fastställa ålder. Men det har ändå framkommit. Det finns också exempel i Sverige där man har använt tysk åldersbedömning som grund för att döma i brottmål.

Jag tycker att det är väldigt bra att man får den här möjligheten, som också ska framgå tydligt av lagstiftningen. Det är inte så att man ska kunna välja huruvida man vill riskera att bli dömd eller inte, utan lika fall ska behandlas lika. Har man begått brott och åldern har betydelse för frågan om man ska kunna dömas över huvud taget eller för påföljdsfrågan ska det kunna utredas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och propositionen, fru talman.

Anf. 24 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Rätt ska vara rätt! Eller hur, Anti Avsan? Precis som du sa i talarstolen ska lika behandlas lika.

Men jag tycker att du är något raljant angående åldersbedömningar och utmålar det som att jag och Vänsterpartiet kanske tror att det handlar om en hundraprocentigt rättssäker process som på månad och år kan fastställa någons ålder och att det därför finns en viss osäkerhet från oss. Så är det inte. Vi är kritiska till åldersbedömningen för att det inte vare sig från Socialstyrelsen eller Rättsmedicinalverket på något sätt finns en bedömningsgrund som är så pass rättssäker som vi skulle vilja ha den. Det har vi pratat mycket om i dag.

Vad jag däremot aldrig har hört Moderaterna prata om i justitieutskottet är någonting som ligger väldigt nära åldersbedömning och konceptet ”ålder”, nämligen barn och barnperspektivet i rättsprocessen. Det är egentligen det vi pratar om i dag: Vilket slags barnperspektiv ska vi ha i rättsprocessen?

Vill Moderaterna att barnkonventionen ska bli lag? Det har jag aldrig hört någonting om. Vilket synsätt har ni på barnperspektivet i rättsprocessen? Vi brukar också debattera häktning av barn, någonting som Vänsterpartiet är starkt kritiskt mot och vill förbjuda. Moderaterna svajar däremot väsentligt i frågan om häktning av barn.

Lika ska behandlas lika, säger du. Men vi vet också att barn har en särställning i rättsprocessen. Där skulle jag vilja höra Moderaternas åsikt.

Anf. 25 ANTI AVSAN (M) replik:

Fru talman! Det handlar inte bara omedelbart om personer som är i den här åldern, till exempel de som är under 18 år och är barn. Det kan handla om vuxna människor som har begått brott tidigare. Det kan vara ett väldigt allvarligt brott som inte har preskriberats. Om det inte är bekant hur gammal personen är, då personen inte är född i landet och det inte finns födelsebevis eller någonting annat, kan det bli fråga om att fastställa åldern när personen är vuxen. Begick man brottet innan man hade fyllt 15 år eller inte? Då är själva åtgärden, kroppsbesiktning för att utröna åldern, någonting som kommer när man är vuxen.

När det gäller barnperspektivet: Det är fullständigt självklart att man är barn om man är under 18 år. Det kommer till uttryck i lagstiftningen på väldigt många ställen. Vi har aldrig haft någon annan uppfattning än att vi ska ha en straffmyndighetsålder på 15 år. Vi har också särskilda regler för hur man mäter straff för dem som är under 21 år i dag. Det pågår en diskussion om huruvida man ska ha lägre straffmättningsvärde för dem som till exempel är allvarligt kriminella och fullt medvetna om vad de gör men är 20 år gamla. Det finns då också andra regler i brottsbalken för att göra bedömningar av om personen hade den mognad som är rimlig och som människor i allmänhet har när de har gjort någonting. Det kan vara fråga om ålder. Det kan också vara funktionsstörningar, nedsatt intellektuell förmåga eller någonting annat. Jag tror inte att Vänsterpartiet och Linda Snecker riktigt har tänkt igenom när det här så att säga kan uppkomma.

Anf. 26 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jo, det är just det att vi har tänkt igenom det. Vi har framför allt tänkt igenom det här ur ett barnperspektiv, för barn är oerhört utsatta i hela rättegångsprocessen. Precis som jag sa har vi ett aktuellt fall som går på tv just nu, nämligen Kevinfallet. Detta visar vilken extrem situation som barn befinner sig i, och det här måste vi lära oss av.

Du konstaterar, Anti Avsan, att vi har olika åldrar i lagstiftningen: 15 år, 18 år och 21 år. Du konstaterar att det är så det står i lagen. Men det går inte att tolka Moderaterna på annat sätt än att det svajar väldigt mycket när det kommer till er syn på när barn egentligen är barn. Det börjar direkt pratas om mognad och om olika attiraljer som följer med åldersprocessen och som jag tror att ni med glädje skulle vilja ändra på, precis som ni gärna skärper olika slags straff utan att kunna motivera vad det egentligen ska ge för resultat.

Jag konstaterar att Moderaterna inte har några problem med att vidta mer ingripande åtgärder mot barn, som att tvinga någon till en åldersbedömning. Ni tycker att det är helt okej att häkta barn med restriktioner och isolering. Där är er röst definitivt inte stark, men där skulle den kanske till och med behövas.

Vill Moderaterna ha barnkonventionen som lag? Hur tusan ska ni i så fall få det att gå ihop med er rättspolitik? Det skulle vara jätteintressant att höra.

Anf. 27 ANTI AVSAN (M) replik:

Fru talman! Det är väldigt många som har helt orealistiska förväntningar på barnkonventionen som svensk lag. Det kommer i sak inte att förändra någonting utan bara införa mer osäkerhet och möjligen på det sättet vara till nackdel för barnen.

Min konkreta fråga till Linda Snecker utgår från vad som står i reservationen: ”En brottsmisstänkt ska ha en möjlighet, men inte vara tvingad till, att genomgå en medicinsk åldersbedömning i de fall som den unges ålder är osäker och har betydelse för påföljdsfrågan.” Hur gammal man var när man begick brottet har betydelse för påföljdsfrågan. Om man inte vet hur gammal en person är men vederbörande med säkerhet är minst 26 år och begick ett brott när han eller hon kanske var 17 år och nio månader – låt oss säga ett bestialiskt mord – ska det då vara en *möjlighet* att genomgå en medicinsk åldersbedömning för att relevant påföljd ska kunna utdömas? Det tycker jag är absurt. Jag sa det tidigare i talarstolen, och jag säger det igen. Jag tror inte att det här är genomtänkt.

Sedan kan Linda Snecker stå och försöka måla på oss en bild av både det ena och det andra. Man kan titta på vad Vänsterpartiet står för i olika frågor. De byter fot och går från den ena ståndpunkten till den andra, vilket vi såg i det förra ärendet. Jag tror nog inte att de har det största genomslaget. Jag tror inte att Vänsterpartiet är eller någonsin kommer att bli ledande i svensk rättspolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)

§ 13 Bordläggning

Prot. 2016/17:111

16 maj

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2016/17:185 En tidsbegränsad vapenamnesti 2018

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 maj

2016/17:517 Surrogatmoderskap i Sverige

av *Sofia Fölster* (M)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:518 Dubbdäck efter den 15 april

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2016/17:519 Åtgärder för strandskydd

av *Daniel Bäckström* (C)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2016/17:520 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

av *Anette Åkesson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 maj

2016/17:1387 Kriminalvårdens transporter av frihetsberövade

av *Ellen Juntti* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1388 Slopandet av id-kontrollerna

av *Gunilla Nordgren* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1389 Operatörernas ansvar när det gäller kollektivtrafik

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:1390 Moms för bilpool

av *Jessica Rosencrantz* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:1391 Internationella studenter

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

Prot. 2016/17:111
16 maj

2016/17:1392 Kontinuitet i sjukvården
av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)
till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

den 15 maj

2016/17:1393 Arbetslösheten bland nyanlända
av *Jörgen Warborn* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2016/17:1394 Bankers huvudkontor i Sverige
av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2016/17:1395 Växande vårdköer
av *Jenny Petersson* (M)
till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

§ 16 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 15 maj

2016/17:1340 Arbetsmarknadsministerns uttalande om manliga riksdagsledamöter

av *Lotta Olsson* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.49.

Sammanträdet leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Utvidgad skattebefrielse för egenproducerad förnybar el	2
Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU30	2
Anf. 1 PER ÅSLING (C).....	2
Anf. 2 OLLE FELTEN (SD).....	2
Anf. 3 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	5
Anf. 4 LINUS SKÖLD (S).....	5
Anf. 5 LARRY SÖDER (KD).....	7
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	7
§ 6 Skatteförslag med anledning av energiöverenskommelsen	8
Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU31	8
Anf. 6 MARIA STRÖMKVIST (S)	8
Anf. 7 BIRGER LAHTI (V).....	8
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	9
§ 7 Tullbrottsdatalag	9
Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU28	9
Anf. 8 OLLE FELTEN (SD)	9
Anf. 9 PATRIK LUNDQVIST (S).....	11
Anf. 10 OLLE FELTEN (SD) replik.....	12
Anf. 11 PATRIK LUNDQVIST (S) replik.....	12
Anf. 12 OLLE FELTEN (SD) replik.....	12
Anf. 13 PATRIK LUNDQVIST (S) replik.....	13
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	13
§ 8 Skattebrottsdatalag.....	13
Skatteutskottets betänkande 2016/17:SkU29	13
Anf. 14 DAVID LÅNG (SD)	13
Anf. 15 PATRIK LUNDQVIST (S).....	14
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	14
§ 9 Bokföringsbrott i filialer	14
Civilutskottets betänkande 2016/17:CU17	14
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	14
§ 10 Grovt fordringsbedrägeri och andra förmögenhetsbrott.....	14
Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU13	14
Anf. 16 LAWEN REDAR (S)	14
Anf. 17 ANTI AVSAN (M)	16
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	18
§ 11 Nya möjligheter till operativt polissamarbete med andra stater.....	18
Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU27	18
Anf. 18 LINDA SNECKER (V).....	18
Anf. 19 ELIN LUNDGREN (S).....	20
Anf. 20 KRISTER HAMMARBERGH (M)	21
(Beslut skulle fattas den 17 maj.)	23

§ 12 Kroppsbesiktning i syfte att utreda ålder i brottmålsprocessen	23
Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU29.....	23
Anf. 21 LINDA SNECKER (V)	23
Anf. 22 SUSANNE EBERSTEIN (S).....	24
Anf. 23 ANTI AVSAN (M)	26
Anf. 24 LINDA SNECKER (V) replik	27
Anf. 25 ANTI AVSAN (M) replik.....	27
Anf. 26 LINDA SNECKER (V) replik	28
Anf. 27 ANTI AVSAN (M) replik.....	28
(Beslut skulle fattas den 17 maj.).....	28
§ 13 Bordläggning.....	29
§ 14 Anmälan om interpellationer	29
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar	29
§ 16 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	30
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.49.	30